

AMONA, KONTU-KONTARI

Zintzilik

- Amona, lagunduko al didazu etxeko lanak egiten?
- Libe, gustura lagunduko nizuke, baina zuek 10 urterekin, gu baino jantziagoak zaudete gai askotan. Guk ez genuen eskolara joateko aukerarik izan, gogo haundiegirik ere ez dena esan behar bada eta gurasoak lanetik etortzen diren arte etxoitea izango duzu onena.
- Amona, "baserria" gaia ari gara lantzen eskolan, datorren astean Igartubeiti baserri museora joango gara. Baserriaren inguruko idazlan bat egiteko eskatu digute eta lanabes batzuk aipatzeko. Zu zara aiposena! Maite eta ama berandu etortzen dira lanetik, kontaidazu nola bizi zineten baserrian. Hortik aurrerakoak egingo ditut nik.
- Hori bada guztia, nik dakidan artekoa kontatuko dizut. Gu, 12 anai arreba izan ginen, eta Loidi baserrian bizi izan ginen.
- 12? Banekien amak kontatuta, anai arreba asko izan zinetela. Baina ez nuen sekula hainbeste zinenik pentsatuko. Futbol talde bat baino gehiago!
- Bai, txiki. Garaiak zeharo aldatuta daude. Aho asko eta makina bat lan egingakoak izan gara denok. Soroan, patata egin behar zenean. Ama zenari sukaldean ere laguntzen genion Milak eta nik. Arropa garbitzera auzoko askara joaten ginen. Pakitak josten ere ikasi zuen, eta hark egiten zituen etxekoon arregloak. Bati txikiegi geratzen zitzaionean, besteari pasa. Ez genituen moda kontuak jarraitzen. Izaskun, etxeko medikua genuen. Harek sendabelar ugari ezagutzen zituen. Berbenak, infekzioen aurka pasmo belarra. Norbait eztarriko minez bazen, plantaina belarra ekartzen zigun. Intxusa ukendua ere gertu izaten zuen azalerako. Anaiak berriz, ukuiluaren bueltan ibiltzen ziren. Jatenak egin, ganaduari eman, azpiak atera... Ez zen aspertzeko betarik izaten!
- Eta nondik ateratzen zenuten bizitzeko dirua?
- Ahal zen bezala, maitea. Senideetan gazteena zen Pedrok adibidez, goizean goiz behiak jetzi eta esnez betetako marmitekin zamatzen zuen Albino astoa eta kalera egiten zuten biek. Esnea partitzen ibiltzen zen auzorik auzo, esne guztia ahitu artean ez ziren etxeratzen. Sasoian sasoiko barazkiak ere saltzen genituen zapatutan Tolosako perian. Soberan ezer askorik ez, baina jatekoa ez zitzaigun falta. Ez orain bezala, denetik daukazue, eta beti gehiago nahi. Lanean etxetik kanpora ere gaztetan hasitakoak gara gu. Fabrikan batzuk, eta emakume gehienok neskame. Supermerkatuan gauza gutxi erosi behar izaten genuen. Baratzetik, zuzenean lapikora. Etxeko oilasko, untxi, arraultze,...
- Maite beti saiatzen da etxerako erosketak egiteko orduan, bertako produktuak erosten. Garaian garaikoa eta bertakoa jatea dela esaten du osasuna zaintzeko era hobereana. Eta amak kontatzen digu, txikitan ere horrela izaten zela bere etxean. Zure jaiotetxetik ekartzen zenutela jateko gehiena. Etxean hainbeste

anai arreba, eta kanporako ere egiten bazenuten, baserrian lan asko egin beharko zenuten, ezta?

- Ez ziren oporrak eta izaten. Aste nahiz asteburu, lana franko. Eta batzutan, auzolanean aritu behar gainera.
- Zer da auzolana, amona?
- Belar sail handiak eta belarra ondu behar zela, inguruko baserritarren laguntza beharra ere izaten zen batzutan. Etxekonekoak belar meta egin behar zuela, euria zetorrela eta gu ere hara joaten ginen bestetan. Talde lana deitu, nahi baduzu.
- Ez dizut esaten duzunaren erdia ere ulertzen, amona. Belarra ondu, meta? Ez ditut hitz horiek sekula entzun.
- Maiatza aldera, belarra ontzen zen. Belarra sekatu gero gordetzeko. Belarra moztu, eta gehienetan pare bat egunetara buelta ematen zitzaion hezetasuna galdu eta ihartzeko. Gure etxean, belar ondu hau mandioan gordetzen genuen, behin mandioa beteta zegoenean berriz, belar metak egiten genituen baserriaren inguruan. Egur sendo bat jartzen zen erdian, ta sardearekin belar ondua botatzen zitzaion meta altxatuko zuenari. Harek, ilaran ilaran belarra estutu behar izaten zuen egurraren kontra. Muturra egiteko, barru aldera estutu. Bukatzeko, txapel gisa zaku bat jartzen zitzaion, eta zakutik zintzilik berriz, 4 egur luze. Hau guztia egiteko, eguraldiaren beldur bizi izaten ginen. Zuek telebistari begira nola, gu zeruari erreparatuz bizi izandu gara. Uda partean ugariak ziren bazkak ondu beste aukerarik ez zen, udazken nahiz negu luzean etxeko abereak elikatzeko. Gerora, ondu beharrik gabe belarra belar zulo edo silora sartzeko ohitura zabaldu zen. Zulo itxi hauetan belarrak irakin egiten zuen, hartzitu. Oraingo joera, zuloak bete beharrean gero hara eta hona mugitzeko errazagoak izango diren bolak egitea da. Belar moztu berria plastiko itxi itxian bildu, airerik sar ez dakion eta belardian bertan utzi. Gaur egungo meta berriak.
- Eta zein bizi da orain baserrian?
- Pixkanaka pixkanaka garaiak aldatuz joan ziren eta anai arreba gehienok kalera egin genuen. Nekazaritza nagusi zen garaiak atzean geratu ziren eta industria gailendu da. Egun, oso zaila da baserritik soilik bizitzea, laztana. Abereak kendu eta Donostiako bikote gazte batek erosi zuen gure jaiotetxea eta nekazal turismo gisa jarri dute Loidi. Bartzelona eta Madril ingurutik jende asko etortzen omen zaie. Urte gutxitan zeharo aldatu da bizitzeko era, eta baserria zer izan den ezagutzeko museora joan behar izaten duzue. Gure garaiak ez ziren onak izan, baina egungoak ez dira hobeak. Lurrak emandakoa izaten genuen behintzat jateko. Orain berriz, asko ikasitako gazte jendea dago eta soldata lotsagarriak eta lana falta, etxeen desjabetzeak,... ez dakit nola izango zareten etorkizunean.
- Eta lanabesak? Nola izena zuten?
- Aitzurra, igitaia, sardea, sega, eskuarea, laia,...
- Laia? Nire gelako batek ere horrela izena du.

- Libe, zu zaren neska jatorrarekin, ez zait batere gustatzen gurasoei egiten dizkiozun lotsagabekeriak. Mobila edo segapoto hori esku artetik kendu zizula eta, lehengoan Maiteri egin zenizkion purrustak. Zure hobebharrez egiten dute dena haiek. Zu jolasteko garaian zaude orain, pantaila horiei begira jartzen zarete eta inguruko guztia ahazten zaizue. Gure garaian, amari berorika hitz egiten genion.
- Zer da berorika hitz egitea? Nola egiten da?
- Errespetua adierazteko era bat da berorika egitea. Hitz egiteko era bat. "Ondo al dago berorri?" esaten genion, ondo al zaude esan beharrean.
- Ze arraroa, ezta? Beste batengatik ari zarela ematen du. Zu joan da? Honela?
- Ez, berorri joan al da esan beharko litzateke. Hori ere gehiegizkoa da akaso, baina gaur egungo gazteak gurasoei errespetu osoa galduta zabiltzate. Maite eta ama, etxeko lanak egiteaz gain, etxetik kanpo ere lanean ibiltzen dira zuk ezer falta ez dezazun.
- Badakit amona, baina nire gelako gehienek mugikorra dute. Eta niri 12 urte betetzen ditudanean ekarriko didatela esaten didate.
- Behar ez duzunaren seinale. Nik badakit, beharrezkoa duzun ezer ez zaizula falta. Idazlana bukatzen duzunean erakutsiko al didazu?
- Bai, amona. Ziur nago gelako idazlan hoberena izango dela nirea. Asko ikasi dut gaur zurekin. Eskerrik asko!